

Fylkesmannen i Nordland
Statens hus
8002 Bodø

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Statens hus
7468 Trondheim

Hospitering som en del av opplæringen i samisk

Utdanningsdirektoratet viser til henvendelser av 07.02.2011 og 18.04.2011 fra Fylkesmannen i Nordland og henvendelse av 23.05.2011 fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Fylkesmennene tar opp en rekke spørsmål omkring retten til hospiteringsopphold som en del av opplæringen i samisk. Av praktiske grunner vil vi i dette brevet omtale hospiteringsopphold, språkbud, språkreir og andre språksamlinger som «hospiteringsopphold».

Gjeldende rett

Vi viser til vårt brev til Fylkesmannen i Rogaland datert 18.02.2011, der vi blant annet presiserer at det er skoleeier som har ansvaret for å oppfylle retten til samisk opplæring. Retten kan oppfylles av eget undervisningspersonale ved skolen eller ved å benytte en alternativ form for opplæring, jf. § 7-1 i forskrift til opplæringsloven. Bestemmelsen lister opp eksempler på ulike typer alternativ opplæring.

Fylkesmannen i Nordland hevder at dersom skoleeier mener fjernundervisning er tilstrekkelig for at en elev skal få oppfylt sin rett til samisk, er ikke skoleeier forpliktet til å tilby hospiteringsordninger i tillegg. Utdanningsdirektoratets er av den oppfatning at skoleeier selv kan velge hvilken form for opplæring de ønsker å tilby i samisk, men opplæringen i samisk må være forsvarlig. Dersom opplæring i form av fjernundervisning ikke vil være forsvarlig uten hospiteringsopphold, har eleven rett på hospiteringsopphold som en del av opplæringen. Kravet til en forsvarlig opplæring betyr at opplæringen skal være egnet til å nå kompetansemålene i læreplanene for fagene. Det er hjemmeskolen som må foreta vurderingen av hvorvidt opplæringen kan anses forsvarlig eller ikke, ettersom hjemmeskolen (på vegne av kommunen/fylkeskommunen) er ansvarlig for å oppfylle kravet om forsvarlig opplæring.

Det er riktig, som Fylkesmannen i Nordland uttaler, at skoleeier kan velge hvilken ressurskole som skal benyttes til hospiteringsopphold. Valget av ressurskole begrenses imidlertid av hvilke samiske språk ressurskolene tilbyr, ettersom hospitering skal finne sted ved en ressurskole som benytter samme samiske språk som eleven har valgt. Elever med rett til opplæring i samisk kan selv velge hvorvidt de ønsker opplæring i nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk.

Fylkesmannen i Nordland er videre av den oppfatning at varigheten av hospiteringsoppholdene ved den enkelte ressurskole bør være den samme ved de ulike ressurskolene, eller at det bør settes en øvre grense på hvor mange uker man har rett på. Utdanningsdirektoratet ønsker ikke å sette noen slik øvre grense. Hjemmeskolen og ressurskolen bør bli enige om hvor langt hospiteringsoppholdet bør være, og det må legges vekt på at skolene samlet skal gi eleven forsvarlig opplæring, både i samisk og i andre fag. Eleven og dens foreldre kan i alle tilfeller velge å takke nei til hele eller deler av tilbudet om hospiteringsopphold.

Fylkesmannen i Nordland synes også skoleeier bør motta et eget tilskudd til hospiteringsopphold, for å sikre at forsøk på besparelser ikke går ut over det opplæringstilbudet elevene har krav på. Utdanningsdirektoratet merker seg Fylkesmannens syn, men vi har ikke myndighet til å innføre et slikt tilskudd. Kommunene/fylkeskommunene er ansvarlige for å tilby forsvarlig opplæring, også innenfor dagens økonomiske rammer.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag stiller spørsmål vedrørende rett til hospitering for elever som får undervisning fra innleid lærer, og spørsmål omkring hensynet til fag- og timefordelingen dersom elever skal delta i hospiteringsordninger. Fylkesmannen spør hvorvidt elever har rett til å få delta på språksamlinger ved en sameskole i tillegg, når kommunen har leid inn en lærer som gir elevene opplæring etter fag- og timefordelingen.

Hjemmeskolen må alltid vurdere hvorvidt elevene får en forsvarlig opplæring i samisk, og ut fra en slik vurdering avgjøre om eleven har rett på språksamlinger eller hospiteringsopphold. Ved opplæring mottatt fra en lærer som er til stede på skolen, vil opplæringen vanligvis være forsvarlig, og elevene har da ikke rett på språksamlinger eller hospiteringsopphold i tillegg. Som nevnt over, innebærer kravet til forsvarlig opplæring at opplæringen skal være egnet til å nå kompetansemålene i læreplanene for fagene.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag forteller at den aktuelle kommunen neste år vil inngå avtale om fjernundervisning og språksamlinger i stedet for å leie inn lærer. I den forbindelse spør Fylkesmannen hvordan språksamlinger forholder seg til fag- og timefordelingen. Fylkesmannen påpeker videre at fjernundervisningen og språksamling på seks uker vil overgå fag- og timefordelingen. Fylkesmannen stiller spørsmål ved hvilke konsekvenser det vil få for en elev å bli tatt ut av hjemmeskolen for å være på sameskole i seks uker, og hvilket ansvar skoleeier har for å sikre at oppholdet ved sameskolen fyller det faglige hullet som oppstår ved at eleven er så lenge borte fra hjemmeskolen.

Det er hjemmeskolens ansvar å sørge for at eleven får forsvarlig opplæring i alle fag som inngår i fag- og timefordelingen, også samisk. Dersom opplæring i form av fjernundervisning ikke vil være forsvarlig uten språksamlinger eller hospiteringsopphold, har eleven rett på et slikt opphold som en del av opplæringen. Hjemmeskolen og ressurskolen bør bli enige om hvor langt et eventuelt hospiteringsopphold bør være, og det må legges vekt på at skolene samlet skal gi eleven forsvarlig opplæring, både i samisk og i andre fag. Hvilke konsekvenser et hospiteringsopphold eller en språksamling vil ha for elevene i de andre fagene, avhenger av om eleven under oppholdet kan følge undervisning i de andre fagene ved ressurskolen. Hjemmeskolen bør altså undersøke i hvilken utstrekning elevene vil få opplæring i andre fag enn samisk ved ressurskolen, og må forsikre seg om at eleven ikke mister timer i de øvrige fagene, jf. kravene i fag- og timefordelingen.

Hjemmeskolen vurderer hvorvidt opplæringen i de ulike fagene er forsvarlig. Dersom eleven eller elevens foresatte ikke mener at opplæringen i samisk er forsvarlig, kan de klage til Fylkesmannen. Fylkesmannen fører også tilsyn med elevenes rett til opplæring og skoleeiers plikter etter opplæringsloven med forskrifter.

Utdanningsdirektoratet ønsker å minne om at Norge har folkerettslige forpliktelser til å ta vare på det samiske språk. Av Handlingsplan for samiske språk, utgitt av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, følger det blant annet at man skal legge til rette for gode rammevilkår for samiskopplæring og legge til rette for god kvalitet i opplæringen i og på samisk.

Informasjon om pågående arbeid

Utdanningsdirektoratet har i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland vurdert fjernundervisningen i lulesamisk ved Drag skole i Tysfjord. Det pågår også et arbeid med å kartlegge fjernundervisningen i sør- og nordsamisk. Disse prosessene vil i neste omgang danne grunnlag for at det i løpet av 2012 utarbeides en strategisk plan for samisk fjernundervisning. I

denne sammenheng vil det bli vurdert hvordan tradisjonell fjernundervisning og hospiteringsopphold kan kombineres for å gi en optimal læringseffekt. Et mulig behov for å standardisere slike undervisningsopplegg vil også bli vurdert.

Vennlig hilsen

Cathrine Børnes
avdelingsdirektør

Ingrid Stark
rådgiver

Kopi til den statlige sameskolen:
Sameskolen for Midt-Norge, Kalviksveien 1, 8690 HATTFJELLDAL